

Sloboda prejavu sudcu a sudcovská integrita

Slovenská reflexia

Andrea Moravčíková

Najvyšší súd Slovenskej republiky

Základné dokumenty

- Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch
- Zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch
- Zákon č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade SR
- Zákon č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku NSS SR

- Zásady sudcovskej etiky prijaté Súdnu radou SR ZO 17.12.2015
- Stanoviská súdnej rady

Sudcovská spôsobilosť a integrita sudcu

- §5 ods. 1 písm. e/ zákona o sudcoch
- Za sudcu môže byť vymenovaný občan, ktorý spĺňa predpoklady sudcovskej spôsobilosti, ktoré dávajú záruku, že funkciu sudcu bude vykonávať riadne (ďalej len "predpoklady sudcovskej spôsobilosti").
- **Predpokladmi sudcovskej spôsobilosti** sú morálny štandard, **integrita** sudcu pre náležitý a zodpovedný výkon jeho funkcie, ako aj to, že sudca nemá obchodné, majetkové alebo finančné vzťahy s osobami z prostredia organizovaného zločinu.

Povinnosti sudcu

- V občianskom živote, pri výkone funkcie sudcu, aj po jeho skončení sa sudca musí **zdržať** všetkého, čo by mohlo **narušiť** vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu alebo **ohroziť** dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov.
- V záujme záruky **nezávislosti a nestrannosti** výkonu sudcovskej funkcie je sudca povinný najmä
 - a) presadzovať a obhajovať **nezávislosť** súdnictva a jeho **dobrú povesť**,
 - b) **odmietnuť** akýkoľvek zásah, **nátlak**, vplyv alebo žiadosť, ktorých cieľom by mohlo byť ohrozenie nezávislosti súdnictva,
 - c) **nenechať sa** pri výkone svojej funkcie **ovplyvniť** záujmami politických strán, politických hnutí, verejnou mienkou alebo oznamovacími prostriedkami,
 - d) **vystupovať nezaujato** a k stranám alebo k účastníkom konania pristupovať bez ekonomických, sociálnych, rasových, etnických, sexuálnych alebo náboženských predsudkov,
 - e) dbať svojím **správaním** na to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná,
 - f) **spĺňať predpoklady sudcovskej spôsobilosti** po celý čas trvania funkcie sudcu,
 - g) **dodržiavať zásady sudcovskej etiky.**

Verejné vyjadrenia – práva sudcu

- Sudca, ktorý vedie súdne pojednávanie, rozhoduje o tom, či je možné v priebehu pojednávania uskutočňovať obrazové záznamy, obrazové prenosy alebo zvukové prenosy.
- Pri zachovaní povinnosti mlčanlivosti má sudca **právo publikovať** odborné právne problémy vzťahujúce sa na právoplatne rozhodnutú vec.
- Sudca má právo sa verejne vyjadrovať **k svojim** rozhodnutiam.

Disciplinárna zodpovednosť

- § 116 ods. 2 písm. i/ zákona o sudcoch
- **Závažným** disciplinárnym previnením je porušenie povinnosti spĺňať **predpoklady sudcovskej spôsobilosti** po celý čas trvania funkcie sudcu.

Návrhová legitimácia

- § 15 Zákona o disciplinárnom poriadku NSS SR (DSP)

Disciplinárny návrh proti sudcovi je oprávnený podať navrhovateľ, ktorým je:

- a) minister spravodlivosti,
- b) predseda súdnej rady,
- c) verejný ochranca práv (ak sa domnieva, že sudca pri výkone svojej funkcie porušil základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb),
- d) predseda súdu proti sudcovi príslušného súdu,
- e) predseda krajského súdu aj proti sudcovi okresného súdu v jeho obvode,
- f) predseda okresného súdu aj proti hosťujúcemu sudcovi,
- g) sudcovská rada proti sudcovi príslušného súdu vrátane predsedu tohto súdu a hosťujúcemu sudcovi.

Dočasné pozastavenie výkonu funkcie

- Dočasne pozastaviť výkon funkcie sudcu možno aj sudcovi, u ktorého existujú **dôvodné pochybnosti o tom, že spĺňa predpoklady sudcovskej spôsobilosti**, ak tým môže byť vážne ohrozená **dôveryhodnosť** súdnictva alebo **dobrá povesť** súdnictva.
- Rozhoduje **súdna rada** na návrh predsedu súdnej rady alebo ministra, a pri sudcoch najvyššieho súdu aj na návrh predsedu najvyššieho súdu a pri sudcoch najvyššieho správneho súdu aj na návrh predsedu najvyššieho správneho súdu.
- O návrhu musí súdna rada rozhodnúť do 30 dní od doručenia návrhu.
- Trvá, až kým nepominú dôvody na dočasné pozastavenie výkonu funkcie sudcu, najviac šesť mesiacov (môže sa predĺžiť najviac o šesť mesiacov – t. j. max 12 mesiacov).

Súdna rada a jej postavenie

V kontexte etických dilem a disciplinárnych
právomocí

Etické dilemy

- Súdna rada vykonáva všeobecný dohľad nad aplikáciou zásad sudcovskej etiky, zverejňuje svoje stanoviská a odporúčania v zaujme správnej interpretácie a aplikácie zásad a metodicky i výkladovo zásady dopĺňa.
- Podáva stanoviská na základe návrhu sudcu, osoby oprávnenej podať návrh na začatie disciplinárneho konania alebo disciplinárneho senátu na prijatie stanoviska súdnou radou k interpretácii zásad sudcovskej etiky, ako aj na individuálnu žiadosť sudcu (otázky alebo etická dilema) o poskytnutie odpovede súdnou radou.

Stanoviská súdnej rady

- Podľa § 25 ods. 2 DSP ak sa disciplinárne konanie vedie pre skutok, ktorý môže spočívať v porušení zásad etiky, predseda disciplinárneho senátu si vyžiada **stanovisko orgánu**, ktorý tieto zásady alebo pravidlá prijal.
- Úlohou súdnej rady v rámci podávania stanoviska nie je subsumpcia konkrétneho skutku pod ustanovenie/a zásad etiky (v ich porušení môže v zmysle zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov spočívať disciplinárne previnenie). Súdna rada podáva **autentický výklad etických zásad** a v rámci prijímania stanoviska nijako neskúma skutkový stav, to je právomocou súdu.

Výber zo stanovísk

Čo sa považuje za ne/vhodné správanie

- Obmedzenie sudcových verejných vystúpení, v zásade na vystúpenia odborné a vedecké
- Verejné vystúpenia sudcu k rozhodovacej činnosti - náležitosti
- Verejné vyhlásenia v diskusiách týkajúcich sa vecí verejného záujmu - ak forma vyjadreného názoru nevybočí z medzí akceptovateľných na dosiahnutie sledovaného a spoločensky uznávaného cieľa
- Vyhýbať sa používaniu a šíreniu dvojzmyselných, neúctivých, povýšeneckých, ironických, ponižujúcich, dehonestujúcich, vulgárnych, sexuálnych, násilných, či nenávistných prejavov a zachovať lojalitu voči základným princípom a hodnotám demokratického právneho štátu
- Sudca by sa mal vyhnúť verejnému obviňovaniu konkrétnych osôb z trestnej činnosti
- Sudca by sa mal vyhýbať **politickým** diskusiám
- Pri vzťahoch s **médiami** musí byť sudca opatrný
- Pri **hodnotení prípustnosti prejavu sudcu** treba okrem všeobecných kritérií týkajúcich sa prejavu, ako napr. či ide o skutkové tvrdenie alebo hodnotový súd, koho sa prejav týka a aké môže mať dôsledky, alebo či uložená sankcia nebude mať odradzujúci efekt, zohľadniť aj kritériá špecifické pre sudcov. Medzi nimi je možné napr. uviesť, **či sudca v prejave spomenul svoju funkciu, do akej miery prejav narušil nezávislosť a nestrannosť súdnictva, či dôveru verejnosti v nestranné a nezávislé rozhodovanie súdov, a konečne, či ide o radového sudcu alebo významného predstaviteľa súdnictva, ako napr. predsedovia súdov, ktorí všeobecne majú vo svojich prejavoch väčšiu voľnosť.**

Pravidlá vzťahu sudcu a advokáta

- Sudcovia a advokáti musia byť nezávislí pri výkone svojich povinností a mali by navonok pôsobiť ako vzájomne nezávislí, čo je zásadné pre správne fungovanie justície
- Sudcovia by sa nemali vedome súkromne stretávať s advokátmi, ktorí zastupujú strany sporu v konaniach, ktoré sudca prejednáva (tzv. živé kauzy)
- Existencia rodinných väzieb medzi sudcom a advokátom je prirodzená, nesmie však zasahovať do nestranného a nezaujatého rozhodovania sudcu
- Neprijateľné sú vzťahy, ktorých súčasťou by bola závislosť, jednostrannosť, náznaky prospechárstva, jednostranné poskytovanie významných výhod súvisiacich napríklad s trávením voľného času, neodôvodnenými zľavami, poskytovaním plnenia zdarma alebo za zníženú cenu, keď sa takéto výhody iným neposkytujú. Sem možno tiež zaradiť vykonávanie spoločných aktivít, kvôli ktorým by sa sudca mohol dostať do nepríjemného tlaku alebo pociťovať, že by mohol byť vydierateľný
- **Nespochybňuje sa právo sudcu, aby sa v súkromí zúčastňoval spoločenských podujatí, stretával sa s priateľmi a známymi, ktorí sú advokátmi alebo príslušníkmi iných právnických profesií, avšak je dôležité, aby svojím správaním sa v súkromí, nenarušil zásadu sudcovskej nestrannosti a nezávislosti, ako aj hodnotu dôstojnosti výkonu sudcovskej funkcie.**

Právo „nehovoriť pravdu“

- Je celkom zrejmé, že z povahy sudcovskej funkcie vyplýva, že sudcovia a sudkyne nemajú v komunikácii s orgánmi verejnej moci klamať. Súvisí to aj s požiadavkou na ich dôveryhodnosť a čestnosť ako parametrami sudcovskej integrity.
- Sudca alebo sudkyňa nepochybne požívajú právo na ochranu súkromného a rodinného života a v osobitných prípadoch aj zásadu *nemo tenetur* – ak sa však dobrovoľne rozhodnú vyjadriť sa pred súdnou radou, ako aj v prípade danej disciplinárnej veci, aplikujú sa na nich vyššie uvedené východiská a majú hovoriť pravdu.

Oznámenie zaujatosti

- Sudcovia a sudkyne preto pri rozhodovaní sa o oznámení alebo neoznámení svojej zaujatosti z objektívnej stránky, respektíve pri ne/oznamovaní informácií stranám, ktoré by mohli vzbudiť pochybnosti o ich nestrannosti, majú brať do úvahy **aj mieru dôvery spoločnosti v súdnu moc, a teda aj udalosti, ktoré na dôveryhodnosť súdnej moci majú vplyv.** Na subjektívnu stránku zaujatosti nemá úroveň dôvery v súdnu moc z povahy veci vplyv.

Aktuálne etické dilemy

- Telefonát sudcu v pojednávacej miestnosti
- List prezidentke
- Prijatie ocenenia od cudzieho štátu
- Pandémia a porušovanie ochranných opatrení sudcami

Spôsob komunikácie sudcov NS SR s médiami

- Za **oficiálne stanovisko** najvyššieho súdu alebo kancelárie sa považuje stanovisko, ktoré komunikuje s verejnosťou predseda najvyššieho súdu, vedúca kancelárie alebo tlačové oddelenie.
- Sudcovia pri komunikácii s médiami a verejnosťou **spolupracujú** s tlačovým oddelením za účelom zabezpečenia obsahovej jednotnosti v ďalších výstupoch najvyššieho súdu a kancelárie. To neplatí o vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti sudcu najvyššieho súdu, ak sa netýka najvyššieho súdu a kancelárie.
- O obsahu **samostatných** výstupov sudcovia najvyššieho súdu **informujú** tlačové oddelenie.
- Komunikácia s médiami prebieha v koordinácii s tlačovým oddelením, ak je predmetom komunikácie verejne medializovaná téma súvisiaca s najvyšším súdom alebo kanceláriou.
- Tlačové oddelenie komunikuje o medializovaných témach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu v súčinnosti s predsedom senátu alebo so sudcom spravodajcom daného súdneho konania. Predseda senátu, sudca spravodajca a zamestnanci kancelárie za účelom prípravy výstupu poskytnú tlačovému oddeleniu podklady s informáciami na zverejnenie a majú povinnosť upozorniť tlačové oddelenie na skutočnosti, ktoré nie je možné alebo vhodné zverejniť.

Ďakujem za
pozornosť.